

Akademické psaní

Úvod do argumentace

(doplněná prezentace – původní autor: JUDr. Martin Hapla, Ph.D.)

Obsah

- OBECNĚ O ARGUMENTACI
 - Etymologie slova argumentace
 - Vymezení a druhy argumentace
 - Struktura argumentu
 - Dedukce, indukce a abdukce
 - Tři základní pravidla pro tvorbu argumentů
 -
 - PRÁVNÍ ARGUMENTACE
 - Význam argumentace v právu
 - Argumentace v rovině skutkové a v rovině právní
 - Argumentace v rovině de lege lata a v rovině de lege ferenda
 - Specifické argumenty právní logiky
 - Argumentace judikaturou
-
-

Etymologie slova argumentace

- Slova jako argument či argumentace pocházejí z latinského výrazu *argumentum* (důkaz, apel), který je odvozen od slovesa *arguere* (dokázat, obvinit).

Vymezení a druhy argumentace

- Argumentace je přesvědčování uváděním argumentů (tj. důvodů či důkazů). Představuje lidské jednání, zatímco argument je abstraktní strukturou.

Počátky soustředěného zájmu o argumentaci můžeme nalézt ve starověkém Řecku (souvisí s působením Sofistů). Jako první tuto problematiku vědecky uchoopil Aristoteles.

- Proces argumentace má dvě části:
 - vnitřní
 - vnější (demonstrace navenek)

Vymezení a druhy argumentace

•Rozlišujeme argumentaci v užším, logickém smyslu (zdůrazňuje logickou správnost argumentů) a v širším smyslu (představuje přesvědčování, někdy je nazývána též argumentací eristickou, což ovšem může vzbuzovat negativní konotace). ➡ **Co je to eristika?**

•Tři přístupy k argumentaci rozlišuje Tomáš Sobek:

•1) *konsenzuální* (účelem argumentace je racionální překonávání sporu mezi subjekty),

•2) *rétorický* (cílem argumentace je ovlivnit druhého, přesvědčit ho, aby uznal náš názor a v souladu s ním změnil svůj vlastní postoj),

•3) *epistemický* (cílem argumentace je poznání pravdy).

•

➡ **Jaký přístup bude typický pro advokáta/soudce a proč?**

Struktura argumentu

- *Předpoklad (premise)* – to, co je uvedeno jako důvod pro závěr argumentu
- *Závěr (konkluze)* – to, co argument tvrdí a zdůvodňuje.
- Argument dále obsahuje *indikátory premis* (např. na základě, protože, vzhledem k apod.) a *indikátory závěru* (např. a proto, takže, tedy apod.).

-

Protože existuje riziko justičního omylu (P1) a ochranu společnosti lze zajistit také jiným způsobem (P2), neměl být trest smrti znovu zaveden (Z).

-

-

Toulminovo schéma argumentu

- *Stephen Toulmin* (1922 – 2009) byl anglický filosof, autor díla *The Uses of Argument* (1958).
- Usiloval o navrácení argumentace do komunikace, všímal si též analogií mezi procesem před soudem a vedením argumentace ve sporu dvou stran.
- V jejich rámci rozlišuje tři fáze:
 - 1) Iniciační fáze (vznesení žaloby, tvrzení a protitvrzení),
 - 2) Následná fáze (předložení důkazů a svědectví pro a proti),
 - 3) Konečná fáze (vynesení rozsudku, formulování závěru).
- Stephen Toulmin si dále klade otázku, zda opravdu při tvorbě argumentu postupujeme tak, že z premis vyvozujeme závěr. Toulmin konstruuje teorii, podle které ve skutečnosti přicházíme s určitou ideou (závěrem), kterou za pomoci argumentačních schémat teprve následně testujeme.

Rovněž vazba na faktické řešení právních případů?

•

Dedukce, indukce a abdukce

- DEDUKCE

- Jedná se o způsob logického myšlení, kdy se od obecného postupuje k jednotlivému.
- Pokud máme správně formulovány premisy, nemůžeme dospět k mylnému závěru.

-

- INDUKCE

- Jedná se o postup od jednotlivého k obecnému, z pozorování jednotlivých případů jsou vyvozovány všeobecné závěry.
- Rozlišujeme indukci úplnou a neúplnou. V případě úplné indukce má závěr stejný stupeň jistoty jako u dedukce. U indukce neúplné je závěr pouze pravděpodobností (nelze vyloučit existenci příkladu, který správnost indukce vyvrátí).

Dedukce, indukce a abdukce

- DEDUKCE:

- Všichni soudci museli složit profesní zkoušku.
- Jan je soudce.
- Jak složil profesní zkoušku.

- INDUKCE:

- Jan je soudce.
 - Jan složil profesní zkoušku.
 - Všichni soudci složili profesní zkoušku.
-
-

Tři základní pravidla pro tvorbu argumentů

- Nepoužívejte předpojatý a emociálně zabarvený jazyk.
- Vyjadřujte se jednoznačně.
- Eliminujte ve své argumentaci zamlčené premisy – tedy otevřeně vyjádřete, co v argumentaci zůstává nevysloveno anebo je mlčky předpokládáno.

Jaký má význam argumentace v právu? S jakým procesem typicky souvisí?

Význam argumentace v právu

- Schopnost argumentace má pro právníky zcela zásadní význam. Úzce souvisí zejména s problematikou interpretace práva.
- Jako stěžejní se jeví zejména v tzv. *hard cases* → **Co to je?**
- Existence více možných řešení právního případu nutí právníka k tomu, aby řešení, které si zvolí, zdůvodnil dostatečným množstvím adekvátních argumentů.
- Angloamerická právní tradice přímo upřednostňuje tzv. diskurzivní způsob psaní. Autor ve svém textu načrtne více možných řešení právního případu a následně předkládá argumenty, kterými se snaží zdůvodnit, proč si z nich zvolil právě to anebo ono konkrétní řešení.

Jaký je z hlediska argumentace rozdíl mezi skutkovou
a právní rovinou případu?

Argumentace v rovině skutkové a v rovině právní

- Argumentace může probíhat v rovině skutkové nebo v rovině právní (rozlišování těchto rovin má velký význam například v procesním právu ve vztahu k opravným prostředkům).
 - Rovina skutková – souvisí s otázkami typu kdy, kde, jakým způsobem se stal pro právo relevantní skutek.
 - Rovina právní – souvisí s právní klasifikací skutku, se subsumpcí skutkových dějů pod právní normy.
-
-

Jaký je rozdíl mezi argumentací v rovině de lege lata
a v rovině de lege ferenda?

Argumentace v rovině de lege lata a v rovině de lege ferenda

.Rovina de lege lata – argumentujeme v rámci platného práva, snažíme se toto právo zjistit, interpretovat a analyzovat.

•Rovina de lege ferenda – uvažujeme o právu, jaké by mělo v budoucnu být, co by jako právo mělo platit.

Specifické argumenty uplatňované v právu

- Argument a contrario
- Argument a fortiori
 - a maiori ad minus
 - a minori ad maius
- Argument per analogiam
 - analogia legis
 - analogia iuris
- Argument reductione ad absurdum
- Argument historický (ve vazbě na historický výklad)
- Argument teleologický (ve vazbě na teleologický výklad)

 je podstata těchto argumentů (+ příklady)

Příklad – O jaký druh právního argumentu se jedná?

„Ústavní soud považuje směr interpretace, kterým se vydal obvodní soud ve svém druhém rozsudku, za správný. Obvodní soud však učinil pouze první krok, když uvedl, že je přípustné, aby se strany dohodly na zrušení smlouvy, jestliže zákon připouští možnost odstoupit od smlouvy jednostranně.“

(Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 670/0.)

Příklad – O jaký druh právního argumentu se jedná?

„Stanoví-li zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů jmenovitě, ve kterých případech je provozovatel oprávněn provoz přerušit nebo omezit, pak lze spolehlivě dovodit, že jinak (ve všech ostatních případech) povinen vodovod či kanalizaci provozovat je, a to bezpodmínečně. Absence úpravy vzájemných práv a povinností vlastníků provozně souvisejících kanalizací v taxativním výčtu přípustných důvodů přerušení nebo omezení provozu není.“

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9.2015, sp. zn. 32 Cdo 2713/2013)

Příklad – O jaký druh právního argumentu se jedná?

„Jiným případem je, když lhůta k provedení určitého procesního úkonu není právní normou vůbec dána. Za účinnosti správního řádu judikatura doporučovala vycházet ze lhůt pro vydání rozhodnutí, jelikož je pro postup správních orgánů v obdobných situacích v souladu se zásadou právní jistoty zapotřebí nějaké vodítko, přikláním se k uvedenému názoru s upřesněním, že je vždy třeba konkrétní postup správního orgánu vykládat v souladu se základními zásadami pro jeho činnost, zejména zásadou procesní ekonomie.“

(PEČINKA, Hynek. Průtahy v řízení zaviněné správním orgánem. *Právní rádce* [online]. Publikováno 26. 8. 2009 [cit. 10. 4. 2017].)

Příklad – O jaký druh právního argumentu se jedná?

V případě, že potomek vedlejšího účastníka změnil v podstatě již potřetí studijní obor, je otázkou, zda lze bez dalšího akceptovat vznik vyživovací povinnosti rodiče při každém jeho "vzdělávacím pokusu". Nezletilý by totiž mohl zahajovat a ukončovat své studium ještě řadu let, bez toho, aniž by některé své studium řádně dokončil. Výživné je nezletilému poskytováno rodičem především z toho důvodu, že se připravuje na své budoucí povolání, přičemž se předpokládá úspěšné dokončení studia. Pokud tento prvek není naplněn s vyšší mírou pravděpodobnosti, nelze hovořit o vzniku povinnosti platit potomkovi výživné.

(Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1247/13)

Příklad – O jaký druh právního argumentu se jedná?

Není-li přípustné dovolání proti rozhodnutí o věci samé, protože je občanský soudní řád z hlediska hodnotového omezení přípustnosti dovolání nepovažuje za dostatečně významné (viz výše důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb.), pak nemůže být ve stejné věci dovolání přípustné ani proti rozhodnutí o tom, že žaloba se odmítá. V obou případech je totiž chráněna stejná hodnota, a to nezatěžování Nejvyššího soudu rozhodováním v méně významných věcech.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2449/2015)

Jaký má z hlediska argumentace význam soudní
judikatura?

Na co si dát při používání judikatury pozor?

Argumentace judikaturou

S argumentací judikaturou souvisí následující problémy:

- 1) Argumentace nepublikovanou judikaturou: Soudy ve svých rozhodnutích dříve argumentovaly judikaturou, která nebyla nikde publikovaná a pro účastníky řízení tedy nedostupná. V roce 2002 tuto praxi ostře kritizoval ESLP. V současné době se tento problém do značné míry vyřešil v souvislosti s rozvojem internetu a právních informačních systémů.
 - 2) Neurčité a vágní citace judikatury: Soudy v některých případech ve svých rozhodnutích odkazují na „ustálenou judikaturu“ či „soudní praxi“, aniž dále upřesní, o jakou judikaturu se jedná a kde ji lze nalézt. Tento jev kritizoval např. ÚS ve svém Nálezu ze dne 29. června 2005, sp. z. I. ÚS 83/04.
-
-

Argumentace judikaturou

3) Argumentace právními větami judikátu: Právníci často při práci s judikaturou vycházejí z tzv. právních vět, které však mnohdy nemusejí přesně odpovídat skutečnému vyznění judikátu. Mnohdy je ostatně vybírají a formulují vydavatelé judikatury a nikoliv původní tvůrci příslušných soudních rozhodnutí.

Doporučená literatura

- ČAPEK, Karel. *Marsyas, čili, Na okraj literatury: 1919-1931*. 4. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1971, 185 s.
 - HARVÁNEK, Jaromír et al. *Teorie práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 341 s. ISBN 8021017910.
 - HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 348 s. ISBN 9788073803032.
 - KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, xvi, 247 s. ISBN 8071790281.
 - KÜHN, Zdeněk et al. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2006, xxii, 234 s. ISBN 8090378609.
 - SCHOPENHAUER, Arthur. *Eristická dialektika*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: En, 1991, 54 s. ISBN 80-901070-0-1.
-
-

Doporučená literatura

- SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 330 s. ISBN 9788090402454.